

Левковський Володимир Федорович – заступник Керівника Міжвідомчого НДЦ з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, кандидат військових наук

Нелегальна міграція – загроза національній безпеці України

У статті розглядаються проблемні питання нелегальної міграції як загрози національній безпеці України.

На сучасному етапі розвитку суспільства значно збільшився рівень нелегальної міграції, що стала загрозою національній безпеці багатьох країн, у тому числі й України. На початку 90-х років в Європі перебувало близько 2 млн. нелегалів, у США – 6 млн., а за деякими джерелами – 13 млн., в Японії – менше 300 тис., у Малайзії – близько 500 тис., у Росії – від 500 тис. до 1 млн., в Україні – до 100 тис. Потоки нелегальних мігрантів у світі продовжують зростати.

Соціальним двигуном і рушійною силою міграції є боротьба особистості за власне самоствердження в житті, що гарантується, захищається та охороняється міжнародним правом. Тому цілком зрозумілі принципи, що забезпечують права та свободи мігрантів, які визначені у Загальній декларації прав людини від 10 грудня 1948 р. [1], Міжнародному пакті про громадські та політичні права від 16 грудня 1966 р., [2], Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 7 березня 1966 р. Європейській конвенції про захист прав людини та основних свобод (1950 р.) [3] і т.ін.

Сучасні міграційні потоки в Україну з країн СНД та дальнього зарубіжжя (Ближнього і Середнього Сходу, Африки, Азії), у тому числі зі складною суспільно-політичною, економічною та санітарно-епідеміологічною ситуацією, носять, без перебільшення, масштабний характер.

Незважаючи на те, що в міграційних потоках домінують представники російського етносу (їхній потенціал у колишніх союзних республіках формувався не один десяток років), число представників інших національностей, які прибувають до Росії і намагаються в новому іноетнічному середовищі реалізувати свій потенціал і визначитися зі своїм майбутнім, теж є дуже переконливим. При цьому значні обсяги міграційних потоків іноземців далеко не в усіх випадках мають вимушений характер.

Після введення закону про свободу в'їзду і виїзду в Україні одержала розвиток нелегальна міграція представників різних держав світу (близько 60 країн), масштаби якої оцінюються в 1–1,5 млн. чоловік. На сьогодні це найбільш численна категорія іноземних громадян і осіб без громадянства, які перебувають на території нашої країни. Крім того, до неї відносяться й біженці з Афганістану, країн Африки та ін., а також трудові мігранти з Китаю і В'єтнаму.

Одним із факторів, що сприяє незаконній міграції в Україні є укладання колишніми республіками Радянського Союзу, в основному Середньої Азії, угод про безвізовий в'їзд-виїзд, у тому числі з Китаєм, Іраном, Пакистаном і Туреччиною, а також наявність слабого контролю ділянок державного кордону. На цій основі в даний час склалася відпрацьована система переправлення іноземних громадян у країни Західної Європи, що включає прийом, розміщення, адаптацію і постачання їх документами.

При перетинанні зовнішнього кордону країн-учасниць СНД і кордону України на законних підставах у пунктах пропуску використовуються дійсні документи,

однак заявлена мета прибуття в країну не відповідає дійсним намірам або після в'їзду, іноземці самостійно змінюють своє правове становище та уникають контактів з органами влади та управління. При незаконному перетині державного кордону в обхід постів і нарядів правоохоронних органів найчастіше використовуються провідники з числа місцевих жителів, які пов'язані з організаторами каналів незаконного переправляння на різних ділянках маршруту.

Більшість незаконних мігрантів, не маючи реальної можливості легалізуватися в Україні, випробуючи труднощі, такі, як недостача грошей чи відмова в дозволі на в'їзд у бажану країну, затримуються в Україні на дуже тривалий період. Вони поповнюють кримінальне середовище, на ґрунті якого поширюється наркобізнес, торгівля зброєю, незаконна комерційна діяльність, що служить у тому числі оплатою за подальше переправляння незаконних мігрантів у країни Західної Європи.

На рубежі XX і XXI століть відбулася істотна трансформація пріоритетів у міграційній політиці, докорінно змінилися підходи і методи вирішення міграційних проблем. Однак, до цього часу закладено лише базові основи правового регулювання міграційних процесів, що відповідають вимогам сучасної соціальної практики. Разом з тим увага держави до міграційних процесів сьогодні є необхідною умовою, з одного боку, зміцнення демократії та дотримання прав людини, інтеграції України у світове співтовариство, а з іншого боку – зміцнення безпеки країни.

У зв'язку з наростаючим динамізмом міграційних потоків проблема протидії нелегальним проявам міграції набула на найближчу перспективу особливу актуальність. Відзначимо, що здебільшого існуючі наукові розробки, так чи інакше пов'язані з міграцією, відповідають споконвічно заданим параметрам, розглядають даний феномен з позиції демографії та економіки. Однак несприятливі тенденції її розвитку вимагають нових теоретико-методологічних підходів до вивчення феномена міграції, осмисленню процесів імміграції в кримінологічному і кримінально-правовому контексті.

Сьогодні все більш очевидним стає той факт, що даний феномен не слід розглядати як побічний ефект процесу лібералізації, усунути який можливо без нарощування на системній основі цілеспрямованих зусиль усього суспільства. Відсутність належних результатів роботи диктує необхідність дослідження цієї теми з метою осмислення накопиченої практики в цій галузі та розвитку системи заходів протидії даному явищу. І це особливо важливо сьогодні, коли створено нові законодавчі та організаційні передумови для загального і спеціального попередження різних проявів нелегальної міграції.

Вимагає подальшого удосконалення чинне законодавство, державна міграційна політика, регіональна практика в даній сфері, система взаємодії між різними структурами, що мають відношення до протидії нелегальній міграції.

На сьогодні особливо актуальними є питання щодо формування повноцінного комплексу кримінально-правових заходів протидії нелегальній міграції; жорсткості економічних санкцій стосовно роботодавців, котрі наймають нелегальних працівників; формування єдиного інформаційного простору і ринку праці країн СНД; організації взаємодії МВС України з зацікавленими відомствами інших держав по спільному виявленню та припиненню діяльності злочинних груп, що займаються організацією каналів незаконної імміграції.

Доцільність використання у вивченні негативних проявів поняття “кримінальна імміграція” обумовлена тим, що вона являє собою інтегральний феномен, який акумулює в собі дефекти в структурі суспільних відносин, видів діяльності, спілкування й особистісної позиції. У даному понятті воєдино зливаються теоретична модель і жива дійсність, об'єктивні обставини й суб'єктивні умови, практичні дії та вчинки людей, їх помисли й прагнення, цілі та установки.

Вона володіє максимально широким спектром можливостей з метою їхнього використання у вивченні кримінологічних проблем злочинності (як випадкової, так і

рецидивної) на різних рівнях. Тобто, на рівні обумовленості її (злочинності) явищами соціального порядку і на рівні кримінальної імміграції.

Дані обставини вказують на універсальність даного поняття і визначають можливість використання його при кримінологічному дослідженні злочинності, яке має комплексний характер.

Таким чином, аналіз кримінальної імміграції є важливим етапом дослідження, що включає, з одного боку, розробку теорії розгляду даного питання, а з іншого боку – методологічних проблем дослідження його детермінант. Це необхідний етап для вирішення науково-прикладних задач і внесення пропозицій та рекомендацій по профілактиці даного виду злочинів. І, нарешті, методологічний аналіз системи детермінант дозволяє повніше розкрити поняття кримінальної імміграції, включаючи в нього не тільки ознаки, що розкривають антигромадський зміст самих форм життєдіяльності, але й ознаки, які характеризують детермінанти.

У зв'язку з цим було б доречно заявити про внесення деяких змін до традиційно досліджуваних кримінологією елементів її предмету. Зокрема, кримінологія вивчає не лише саму особистість злочинця, мігранта, іммігранта, а й спосіб його життя, що представлений системою властивих цій особистості форм життєдіяльності, наповнену аморальним і протиправним змістом, детерміновану соціальними, соціально-психологічними й індивідуально-психологічними факторами. Крім того, вивчаються суспільні відносини, що складаються у сфері попередження злочинності на території України відповідно до особливостей показників способу життя, а також диференційовані по сферах життєдіяльності заходи профілактики злочинів і особливості їхнього використання в конкретних регіонах України, фактори, що здійснюють найбільш істотний вплив на профілактичну функцію регіональних органів внутрішніх справ і шляхи удосконалення процесів попередження різних видів злочинів, і особливо кримінальну імміграцію.

Так, міграція й імміграція – невід'ємні характеристики способу життя сучасного суспільства, органічні частини його економіки. На даний момент в усьому світі розвиток міграції та імміграції йде вкрай суперечливо. Неефективність пануючої моделі міжнародної міграції виражається у величезному розмаху її незаконної складової. Ці неправові процеси, як проте, носять глобальний характер, втягують у “демографічний обіг” мільйони людей, забезпечуючи тим самим функціонування і відтворення пануючого у світі економічного порядку.

Міжнародні міграційні процеси є невід'ємною складовою сучасного суспільства. Використання праці мігрантів з інших держав часто відіграє важливу роль в економіці країни. Разом з тим при переміщенні людей між державами можуть бути порушені норми міжнародного і внутрішньодержавного права відповідних країн і нанесена шкода різним сферам суспільства.

У науковій літературі існує широке і вузьке тлумачення поняття міграції. У широкому значенні слова під міграцією розуміється сукупність усяких переміщень людей у просторі. У даному випадку до числа міграційних процесів відносять різні види позаекономічних міграцій (наприклад, пов'язаних з війнами і політичними рішеннями), щоденну маятникову міграцію, а також сезонну міграцію. У вузькому значенні поняття міграції інтерпретується як сукупність територіальних переміщень, пов'язаних зі зміною місця проживання на відносно проміжок часу.

При вивченні проблем міграції в Україні як зовнішньої, так і внутрішньої, варто виходити насамперед з чіткого розуміння та усвідомлення того факту, що упорядкована і гуманітарна міграція населення, здійснювана в суворих межах державної міграційної політики, – це об'єктивне явище національного і міжнародного життя на сучасному етапі.

При уточненні загальнотеоретичних питань міграції варто звернути увагу й на те, що з розвитком уявлень про суспільство погляди дослідників на міграційні процеси,

їхню складність і багатогранність впливу на життєдіяльність соціуму, зазнали значних змін. З урахуванням цього факту, а також у зв'язку з галузевою специфікою на сьогодні у вітчизняній науковій літературі представлені численні підходи до вивчення міграції, дані різноманітні характеристики її змісту і сутності.

З кінця 80-х років минулого століття міграція перестала бути плановою і примусовою, і як наслідок цього – істотно зріс її криміногенний потенціал. Тому, уявляється цілком закономірною поява в сучасній науковій літературі таких понять, як “нелегальна міграція”, “незаконна міграція”, “криміногенна міграція” і “кримінальна міграція”.

Відповідно до понять, що прийняті в міжнародному праві, під незаконним ввозом мігрантів розуміється забезпечення з метою одержання, прямо чи опосередковано, будь-якої фінансової чи іншої матеріальної вигоди незаконного в'їзду в яку-небудь державу-учасницю будь-яких осіб, які не є її громадянами, чи постійно проживають на її території. При цьому “незаконний в'їзд” означає перетин кордону без дотримання необхідних вимог для законного в'їзду в приймаючу державу.

У той же час поняття “незаконний мігрант” визначається національним законодавством, що регулює міграцію, тому в різних країнах до цієї категорії можуть потрапляти різні групи мігрантів.

До незаконних іммігрантів як суб'єктів незаконної міграції відносяться: іноземні громадяни та особи без громадянства, які в'їжджають за підробленими документами чи без документів на територію України; іноземних громадян чи осіб без громадянства, оголошена мета в'їзду яких не відповідає їх діям чи намірам; іноземних громадян чи осіб без громадянства, які прибувають до України нелегально, у тому числі й через кордон держав – колишніх республік СРСР.

Угода про співробітництво держав-учасниць СНД у боротьбі з незаконною міграцією, підписана 6 березня 1998 р., визначає незаконних мігрантів як “громадян третіх держав і осіб без громадянства, що порушили правила в'їзду, виїзду, чи перебування транзитного проїзду через території Сторін, а також громадян Сторін, які порушили правила перебування на території однієї зі Сторін, установлені національним законодавством” [4].

Таким чином, незаконна міграція являє собою одну з форм територіального переміщення населення, специфіка якої полягає в тому, що в процесі такого переміщення чи перебування мігрантів (іноземних громадян і осіб без громадянства) у державі, яка їх приймає, порушуються норми міжнародного права і (або) внутрішньодержавного права відповідних країн. Зокрема, порушеними можуть бути норми, що встановлюють порядок, по-перше, в'їзду і виїзду з відповідної країни чи групи країн, у тому числі візовий режим; по-друге, перебування на території іноземної держави; по-третє, заняття трудовою, підприємницькою діяльністю та інші норми.

Ще раз підкреслимо, що незаконна імміграція розглядається нами як визначений демографічний процес у рамках кримінологічного простору. Як соціально-демографічному явищу їй притаманні загальні особливості та закономірності процесів територіальних переміщень, вчинених людьми в міждержавному масштабі. Разом з тим незаконна імміграція займає особливе місце в системі соціальних відносин, охоронюваних законом, і насамперед у силу своєї підвищеної суспільної небезпеки.

Міграційні процеси в усьому своєму різноманітті багато в чому відбивають ті реалії, що мають місце в тому чи іншому суспільстві (а також й у світовому співтоваристві), і є одним з найважливіших показників рівня їхнього розвитку. Основні фактори, що викликають переміщення населення, відомі: економічний, політичний, етнічний, екологічний. Ці причини можуть діяти і, як правило, діють у складному поєднанні, але, як буде показано далі, не всі вони однаково значимі.

Феномен “незаконна міграція” складають два взаємозалежні процеси – нелегальний і кримінальний види міграції.

Термін “кримінальна імміграція” останнім часом отримав досить широкого поширення в кримінологічній літературі. У демографії ж такий вид міграції не виділяється, оскільки для неї важливі головним чином форми руху населення, тоді як для кримінології більш істотними є фактори, що стимулюють і пояснюють міграцію. Вважається, що кримінальна міграція – це операційне поняття, прийняте кримінологами для виділення контингентів мігрантів, що прибувають зі злочинними цілями і вимагають підвищеної уваги з боку правоохоронних органів.

Відповідно до запропонованого підходу виділяється достатня кількість категорій іноземних громадян, тих, що мають відношення до кримінальних іммігрантів, або тих, що входять у групу підвищеного ризику. Разом з тим, із кримінологічної точки зору становлять підвищений інтерес: іноземці з далекого і ближнього зарубіжжя, які в’їжджають на територію України легально і перебувають на ній на законних підставах, але займаються при цьому нелегальною чи кримінальною діяльністю; іноземці з далекого зарубіжжя (здебільшого – громадяни КНР і СРВ), які потрапляють і прибувають на територію України нелегально й займаються нелегальною чи кримінальною діяльністю; громадяни країн СНД, які в’їжджають в Україну на легальних підставах, але надалі перебуваючи на її території нелегально, здійснюють нелегальну чи кримінальну діяльність; іноземні громадяни й особи без громадянства, котрі приїхали на територію іншої держави в пошуках притулку як біженці, але не одержали статусу і проживають нелегально.

Не зупиняючись докладно на характеристиці еміграційних та імміграційних процесів, лише відзначимо, що, з огляду на криміногенний компонент міграційної ситуації, еміграція не носить гострого проблемного характеру. Однак, з позиції забезпечення економічної безпеки, процес “витоку Мозків” несе реальну загрозу, оскільки соціальну структуру еміграції в основному складають представники інтелігенції, висококваліфіковані фахівці, студентство.

Більш відчутний негативний вплив на ситуацію усередині України з боку імміграції, що багато в чому визначається економічним становищем нашої держави та держав – колишніх республік Союзу РСР, ступенем стабільності внутрішньополітичної ситуації в них і в ряді інших іноземних держав. На відміну від еміграційних потоків, що переважно складають так звані білі комірці, основну масу іммігрантів становлять “сині комірці”, тобто порівняно низькокваліфікована робоча сила, зайнята, як правило, у промисловості, будівництві та сфері послуг. У силу некерованості й неконтрольованості імміграційних потоків відбувається наповнення окремих регіонів України некваліфікованою, з кримінальними тенденціями робочою силою з сусідніх країн, особливо з країн Середньоазіатського регіону. Крім цього, частина іммігрантів, проникнувши кілька років назад на територію України з метою транзиту і наступного виїзду до держав Західної Європи, адаптувалися в сфері малого бізнесу і комерції, нині займаються протиправною діяльністю і вже не планують подальші переїзди.

Кримінальна міграція – це соціальне, відносно масове, суспільно небезпечне явище, що виявляється в територіальному переміщенні осіб з метою вчинення злочинів, а також переміщенні кримінальних технологій через кордони тих чи інших територій.

З позиції кримінології сутність кримінальної міграції головним чином визначається суб’єктивним фактором (прагнення вчинити ряд злочинів чи скоїти злочинну діяльність). Саме за цією ознакою кримінальна міграція, з одного боку, відрізняється від гуманітарної та трудової міграції. З іншого боку – виходить за межі суто соціально-демографічного процесу. Це обумовлено тим, що дане явище знаходиться на “стику” злочинності та міграції.

Різновидом кримінальної міграції є нелегальна економічна міграція, що являє собою неконтрольоване державою переміщення груп легальних і нелегальних мігрантів, які переслідують різні цілі, зокрема нелегальна, незаконна, злочинна економічна діяльність, контрабанда, здійснення інших корисливих і насильницьких злочинів.

Відзначимо, що в кримінології в цілому склався підхід до кримінальної міграції як різновиду тимчасової міграції. У нашому ж випадку в силу особливостей об'єкту даного дослідження мова йде про безповоротну і тимчасову міграцію.

Таким чином, з вищевикладеного можна дійти висновку, що кримінальна імміграція – різновид міжнародної добровільної міграції, що обумовлена факторами кримінального характеру, і визначається як сукупність переміщень громадян однієї держави, які поселяються постійно чи на тривалий час на території іншої держави з метою здійснення нелегальної, незаконної чи злочинної діяльності, а також безпосередньо сама ця діяльність та її наслідки.

Звідси кримінальний іммігрант – особа, яка поселяється на території іншої держави зі зміною постійного місця проживання назавжди чи на тривалий термін з метою здійснення злочинної діяльності.

Визначену дискусію може викликати наше твердження про те, що поняттям кримінальної імміграції охоплюється злочинна діяльність іммігрантів, а також її наслідки.

У цьому зв'язку нагадаємо, що більшість фахівців виділяють у процесі міграції населення кілька стадій, а саме: потенційну міграцію, власну міграцію, адаптацію до нових умов життєдіяльності, ідентифікацію. Причому щодо адаптації мова йде не лише про психологічну пристосовність, а й про професійне самовизначення. У межах кримінальної міграції можна виділити наступні стадії: потенційну кримінальну імміграцію; власну імміграцію; нелегальну, незаконну, злочинну діяльність іммігрантів; наслідки цієї діяльності.

Підхід до кримінальної імміграції, як чотирьохстадійному процесу, повинний, на наш погляд, стати каркасом теоретичної моделі даного соціально-правового (а точніше – демоправового) явища.

Підводячи підсумок, можна сказати, що кримінальна міграція – це переміщення людей через кордони тих чи інших територій з метою вчинення злочинів, як правило, у сфері економічної діяльності, що об'єктивно становить підвищену небезпеку для суспільства й істотно впливає на стан криміногенної ситуації.

У розвиток цієї думки ще раз підкреслимо, що кримінальна імміграція розглядається нами як визначений демографічний процес у рамках кримінологічного простору.

Отже, можна стверджувати, що характер і спрямованість кримінальних імміграцій відбивають особливості розвитку злочинності. Тому, на основі результатів вивчення кримінальних імміграційних процесів, можна говорити про стан і ознаки злочинності у визначеному регіональному масштабі.

З іншого боку, у силу наявності прямого зв'язку між даними явищами кримінальна імміграція здобуває основні характеристики злочинності (і насамперед у її організованих формах), у числі яких такі ознаки, як латентність і конспіративність.

З кримінологічної точки зору найбільш проблематичним є етап адаптації іммігранта (будь-то біженець, змушений переселенець, переселенець, репатріант і т. ін.) до нових умов і обставин життя, що за об'єктивними причинами відрізняється особливою складністю.

Поза залежністю від причин і форм переселення, а також від своїх можливостей та прагнень іммігрант зазнає певних соціально-побутових і психологічних труднощів. Його статус, набутий раніше, у зв'язку зі зміною місця

проживання і роботи, як правило, змінюється. Пропоновані до іммігранта вимоги можуть не узгоджуватися з його інтересами і вступати в протиріччя, як наслідок переростаючи у латентні чи відкриті конфлікти. Проблеми, що виникають у нових умовах, розв'язати важко, тому вони впливають на людей самим негативним чином, найчастіше змінюючи їхні ціннісні орієнтації та установки. Усе це обумовлює підвищену криміногенність осіб даної категорії.

Ця криміногенність актуалізується навіть у ситуаціях, коли імміграція населення носить організований характер і здійснюється за участі державних і/або громадських органів приймаючої сторони, коли державою контролюється розселення іммігрантів, створюються первинні пункти прийому і навіть компактні поселення, що переїжджають, регулюється процес їх подальшої адаптації, надається необхідна допомога.

У сучасних міграційних потоках перевага на стороні неорганізованих переселень, що хоч і не обходяться без участі державних інститутів, усе ж таки дають великий ступінь волі громадян. Іммігранти вільні самі вирішувати, що їм робити у випадку розбіжності їхніх сподівань з новими реаліями життя. При цьому до числа істотних недоліків такої форми міграції відноситься і те, що люди не одержують вчасно соціального захисту і не завжди повною мірою забезпечуються їхні цивільні права.

Ризик бути втягнутими до кримінального бізнесу у випадках самостійного переїзду, коли іммігранти перебувають поза суровим контролем з боку державних органів, помітно збільшується. Особливо це стосується територіальних переміщень представників тих національно-етнічних груп, котрі відрізняються підвищеною мобільністю в кримінальному плані.

З огляду на вищевикладене, можна міркувати про широке і вузьке тлумачення поняття кримінальної імміграції. Запропоноване нами вище визначення варто віднести до вузького тлумачення розглянутого терміну. Особи, які прибули на територію іншої держави з держави зі злочинними намірами, – класичний тип кримінального іммігранта.

Слід зазначити, що кримінальна імміграція – явище, стимульоване антигромадськими інтересами, мотивами вчинення злочинів. Отже, про даний феномен варто говорити з позиції ситуативно-функціонального аналізу поведінки людей: починаючи від ухвалення рішення на переїзд і закінчуючи його результатами. Обставини конкретного факту кримінальної імміграції описуються винятково в термінах цілераціонального вибору: її суб'єктом приймається зважене рішення переїхати на інше місце проживання, більш сприятливе для здійснення злочинних задумів у порівнянні з попереднім. За цим рішенням впливають цілеспрямовані, послідовні, виборчі дії по його реалізації.

Спектр рушійних мотивацій, властивий кримінальним іммігрантам, досить широкий. Прагнення опанувати новим кримінальним простором, розширити сфери кримінального бізнесу, удосконалити свою "професійну" майстерність, налагодити організаційні зв'язки зі злочинними формуваннями, – усе це характеризує цілі, переслідувані такими іммігрантами, і дає можливість судити про загальні результати їхніх дій.

У структурі кримінальної імміграції можуть бути виділені наступні групи іммігрантів у залежності: від наявного кримінального досвіду, що включений в систему кримінальних відносин, спеціалізації, статусу в кримінальному бізнесі; від соціально-демографічних характеристик; від національної приналежності; від методів переправлення; від особливостей кінцевого пункту прибуття; від потужності імміграційних потоків.

Отже, незважаючи на розмаїття можливих негативних наслідків незаконної міграції, це явище може мати й істотний позитивний ефект для держави-реципієнта, насамперед для її економіки. Зайнятість мігрантів на ринку праці в областях, де в

силу певних причин громадяни країни воліють не працювати, може зробити істотний позитивний вплив на соціальну ситуацію. Однак, такі вигоди можуть бути, скоріше, отримані тоді, коли нелегальний мігрант придбає законні можливості для заняття економічною діяльністю, тобто мова повинна йти про надання можливості легалізувати свій статус у порядку і на умовах, обумовлених компетентними органами держави.

Список використаних джерел

1. *http://zakon.rada.dov.ua/cgi-bin/laws/main.*
2. *http://www.ozis.kr/ua/articles.php.*
3. *http://www.ombudsman.kiev.ua.*
4. *http://portal.rada.gov.ua.*

The article deals with the problems of illegal migration as a threat to national security of Ukraine

© В.Ф. Левковський, 2007